

רומא - הרפובליקה
והאימפריה

יחידה רביעית: רומא – הרפובליקה והאימפריה

(5 ש"ש)

מבוא

- ♦ יחידה זו עוסקת בהיסטוריה הכללית של רומא.
- ♦ אגדה על יסוד העיר וסיפור הזאבה – לא ברור מהו אם בכלל היסוד ההיסטורי של סיפור זה.
- ♦ בתחילה שלטו מלכים ברומא, אך שלטונם, שהפך לעריץ, גרם לרומאים לרצות להשתחרר משלטון המלכים, ולהקים משטר שימנע את האפשרות לחזור לשלטון יחיד.
- ♦ רפובליקה (לטינית: RES PUBLICA = קניין הציבורי) היא משטר שאיננו מלוכני. משטר רפובליקני יכול להיות דמוקרטי, ויכול להיות בלתי דמוקרטי.
- ♦ המוסדות הרפובליקניים אפשרו לרומא לקיים משטר, שבו ההחלטות התקבלו באופן מסודר על פי החוק, ולא על ידי שליט יחיד או קבוצת שליטים.
- ♦ מקור עוצמתה של רומא היה הצבא. בתחילה היה זה צבא אזרחים, חדור רוח קרב ובעל משמעת חזקה.
- ♦ רומא יצאה להילחם מחוץ לגבולות איטליה (של ימינו). היא הפכה מעיר קטנה במרכז "המגף" האיטלקי לאימפריה (ממלכה גדולה), שבשיא גדולתה שלטה על רוב העולם העתיק.

מושגים מרכזיים:

רפובליקה, סנאט, קונסול, פטריקים, פלבאים, אימפריה, בעלת ברית, נציב, פרובינקיה.

המיומנויות שנתרגל ביחידה זו הן:

1. השוואת מקורות מידע.
2. ניתוח מפה היסטורית.
3. הבנה וניתוח טקסט מילולי וטקסט חזותי (בעזרת מקדמי ארגון).

1. ייסודה של רומא – השוואת מקורות

המקורות, העוסקים בייסודה של רומא, העומדים לרשות ההיסטוריון, הם ממצאים ארכיאולוגיים ואגדות המופיעות במסורת כתובה.

הצעה לפעילות

השוואת מקורות (אסתי ריין, מסע אל העבר, יוון, רומא וירושלים, מט"ח, עמ' 91).
קראו את מקורות המידע. השלימו את הטבלה. הסיקו מסקנות.

נקודות להשוואה	ממצאים ארכיאולוגיים	אגדה
הנושא הבדון	ייסודה של העיר רומא	ייסודה של העיר רומא
מיקומה של רומא	על גדות נהר הטיבר	על גדות נהר הטיבר
הסיבה להקמת העיר ליד הנהר	בגלל האזור הפורה ליד הנהר	ההחלטה של האחים להקים עיר במקום שהצילה אותם הזאבה
מקימי העיר	שבט הלטינים	רמוס ורומולוס
תאריך הקמת העיר	אמצע המאה השמינית לפנה"ס	אמצע המאה השמינית לפנה"ס
מקור השם רומא		רומולוס הרג את רמוס אחיו. הכתיר עצמו למלך. לעיר שבנה קרא על שמו.
ביסוס מקור המידע	שרידים אמיתיים	אגדות שעברו מדור לדור

מסקנות:

- א. האגדה יכולה להיות דמיון בלבד ויתכן שיש לה גם יסוד היסטורי.
- ב. האגדה חוברה כדי להאדיר את כבודה של רומא, וכדי לקשור את שורשיה למרכיבים על-אנושיים, לעומת ערים אחרות.

2. תרבותה של רומא – נקודות המבט השונות

בשנים האחרונות התרחבו מאוד תחומי ההתעניינות של חוקרי ההיסטוריה, והיום ההיסטוריה אינה נתפסת אך ורק כסיפור חייהם של מלכים ומצביאים. מחקרים רבים עוסקים בחייהם של האנשים הפשוטים.

פעילות

לפתוח את השיעור בהגדרת המושג "תרבות". לחלק את התלמידים לקבוצות. כל קבוצה תתמחה בתחום אחד מתרבותה של רומא, ותציג את ידיעותיה בפני התלמידים בצורה מעביינת ומגוונת.

תחומי ההתמחות המוצעים הם:

חברה:

החברה הרומית היא חברה מעמדית: פטריקים, פלבאים, עבדים. המשפחה הרומית: תפקידי האב, תפקידי האם, תפקידי הילדים. חיי יום-יום: חינוך, בילוי, בידור, מגורים, מזון.

תרבות ומפעלי בנייה:

הדת הרומית. פורום, קולוסאום, פנתיאון מתקופת הקיסרות, היפודרום, שער הניצחון, מרחצאות. קשת רומית, אבני מייל, אקוודוקטים, דרך רומית, גשרים.

צבא:

החייל הרומי: לכוש וציד, נאמנות, שבועת החייל, מי יכול להיות חייל? כלי נשק: בליסטרה, איל ניגוח, מגדל, צב. מבנה הצבא: הלגיון, פרשים, רגלים, שיטות לחימה. מלחמות: נגד קרתגו (חניבעל), בניית הצי הרומי, הטריומף – תהלוכת ניצחון.

משטר:

הגדרת המושג: רפובליקה. בעלי תפקידים: סנאט, אספות העם, קונסולים, טריבונים, אספת פלבאים. רפובליקה בפעולה: שיטת האיזונים והבלמים.

ניהול האימפריה:

פרובינקיה מול מדינת חסות. מושל (נציב), קשיים ופתרונות בניהול האימפריה.

3. "רומא לא נכנתה ביום אחד" – ניתוח מפות היסטוריות

תהליך התפשטותה של רומא ארך כ-1,000 שנים. לשיא התפשטותה הגיעה רומא במאה השנייה לספירה.

לים התיכון קראו הרומאים "הים שלנו" – MARE NOSTRUM.

פעילות

התלמידים יעקבו אחרי תהליך עלייתה ונפילתה של האימפריה הרומית, בעזרת סדרת מפות היוצרות רצף המתאר תהליך: ההתחלה הצנועה באיטליה, כיבוש שטחים ויצירת אימפריה, חלוקת האימפריה והתפוררותה.

מעיר מדינה לאימפריה – מהם היתרונות ומהם הקשיים?

יתרונות:

♦ רווחים כלכליים;

♦ השפעה תרבותית;

♦ תחושת עוצמה.

קשיים:

♦ קשיים בהעברת מידע;

♦ קשיים בקשר בין המרכז ברומא לבין האזורים המרוחקים, עליית כוחם של המצביאים;

♦ אופי הצבא אינו מתאים לגודל האימפריה: מצבא אזרחים לצבא מקצועי;

♦ המשטר הרפובליקני אינו מתאים לניהול האימפריה ולפתרון הבעיות שנוצרו.

ספרי לימוד:

אסתי ריין, **מסע אל העבר, יוון, רומא וירושלים**, מט"ח, עמודים 99, 101, 115, 224.

בחוריה בן ברוך, **היסטוריה היום, בימי יוון ורומא**, ספרי תל אביב, עמ 187.

ציפי אלדר, לילי יפה, **יוונים יהודים ורומאים בעת העתיקה**, היסטוריה לכיתה ו', מעלות, עמודים 131, 147, 161, 305.

